BALTADVARIO PILIAVIETĖ

Albinas KUNCEVIČIUS

Baltadvario piliavietė (A 893P; Molėtų r.) yra apie 2,4 km į V nuo Videniškių miestelio, upės kilpoje, Siesarties kairiajame krante (56 pav.). Tai apie 120x200 m dydžio plotas su mūrinių pastatų griuvėsiais. Istorikų nuomone, Videniškių ir Giedraičių apylinkės – tai dalinės Giedraičių kunigaikštystės branduolys. Dvaras, vadintas Mūriniais Videniškiais, buvo įtvirtintas iki 1585 m. Jo statybose dirbę kviestiniai meistrai iš Švedijos. Pylimais apjuostoje pilyje stovėjo du dviaukščiai mūriniai pastatai su vartais ir kitokių daiktų požeminiai sandėliai (pylimuose), mediniai ir ūkiniai pastatai. XVII a. pradžioje už Š vartų Siesarties apjuostame plote buvo pastatyti puošnūs dvaro rūmai, įkurtas renesansinis sodas. XVII a. viduryje visas dvaro kompleksas buvo rekonstruotas, mūrai nutinkuoti ir nubaltinti. Nuo to laiko Videniškiai pradėti vadinti Baltadvariu. Kompleksui netekus gynybinės reikšmės nuo XVII a. antrosios pusės dažnai keitėsi savininkai, o nuo 1695 m. jis atiteko Vilniaus misionierių vienuolynui.

56 pav. Baltadvario piliavietė.
Fig. 56. Baltadvaris Castle Site.

Piliavietės archeologiniai tyrimai pradėti 1999 m. (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 339–341). Tada darbai buvo vykdomi piliavietės PV ir PR pakraštyje ir pylime. Aikštelės pakraštyje aptiktas apie 0,5 m storio XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis, nustatyta, kad pylimas neturėjo papildomų mūro ar medinių konstrukcijų.

2000 m. piliavietėje buvo ištirti 4 plotai (žr. *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 123–124). Š pylimo pakraštyje rasta spėjamo gynybinio griovio vieta, į Š nuo rūmų, prie Siesarties, lokalizuota buvusio medinio dvaro pastato vieta, piliavietės P pakraštyje aptikta buvusio žemių pylimo vieta, pilies kiemo V pakraštyje rasta pavienių brūkšniuotosios keramikos fragmentų.

2001 m. rasta buitinės keramikos fragmentų, datuotinų pilies egzistavimo laikotarpiu (XVI a. antrąja puse–XVII a.) (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 153).

2002 m. tyrinėta piliavietės žemės pylimo išorinė ir vidinė pusė (žr. *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 135–136).

2003 m. tyrinėto ploto vieta – piliavietės kiemo centrinė dalis į P nuo 2002 m. kasto ploto, apie 10 m į Š nuo keliuko per piliavietės kiemą, apie 40 m į Š nuo medinio sodybos namo, esančio šiame kieme. Perkasos ilgis – 20 m, o plotis V–R kryptimi 5 m. Velėnos sluoksnis visame paviršiuje – nuo 10 iki 20 cm, po ja – labai plonas, iki 10 cm pilkos žemės sluoksnis, giliau – smėlis, nejudinta žemė. Perkasa kasta iki 0,5 m gylio. Tai tik rodo, kad piliavietės kiemas, kaip ir įprasta tokiuose objektuose, buvo įrengtas galbūt prieš tai niveliavus ir išlyginus reljefą, vėliau jame nebuvo jokių statinių.

BALTADVARIS CASTLE SITE

In 2003 the area of 100 m^2 was explored in the yard centre of the Baltadvaris castle site (Molėtai district). No cultural layer was found there.

DUBINGIŲ PILIAVIETĖ

Albinas KUNCEVIČIUS, Rimvydas LAUŽIKAS

2003 m. vasarą buvo atlikti archeologiniai Dubingių (Molėtų r.) piliavietės tyrimai (57 pav.). Rašytiniuose šaltiniuose minima, kad nuo 1334 m. XIV–XV a. vietovė priklausė Lietuvos didiesiems kunigaikščiams. Prieš 1430 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas piliavietėje pastatė katalikų bažnyčią, apie 1508 m. ji atiteko Radviloms. XVI a.–XVII a. pirmojoje pusėje Dubingiai buvo vienas svarbiausių Radvilų giminės centrų. XVI a. viduryje Mikalojus Radvila Rudasis perdavė katalikų bažnyčią evangelikams reformatams, o apie 1620 m. Jonušas Radvila pastatė naują, mūrinę šventovę, kurios rūsiuose buvo laidojami žymiausi Radvilos. XVIII a. Dubingiai prarado turėtą reikšmę. Piliavietėje buvę mūriniai rūmų bei bažnyčios ir mediniai ūkiniai pastatai nebebuvo remontuojami, apleisti ir vėliau savaime sugriuvo.

Archeologinių tyrimų tikslas buvo Dubingių piliavietėje pradėti ilgalaikius tyrimus, pirmaisiais tyrimų metais nustatyti kultūrinio sluoksnio intensyvumą piliavietės pakraštyje ir pradėti buvusios bažnyčios tyrimus.

2003 m. Dubingių piliavietėje tyrinėta senųjų bažnyčių vieta ir piliavietės PV pakraš-